

AWN 2002

afdeling Nijmegen en omstreken

JAAERVERSLAG

MERGOR IN MOSAM (MiM)

Joost van den Besselaar

MiM en MuM

Het kopje staat voor Meer in Maas en Meer uit Maas. Dit motto was dit jaar zeer van toepassing op de duikende amateur-archeologen. Na de opzienbarende leervondsten in 2001 (VAN DEN BESSELAAR, 2001) in gebied-6000, een

Romeins oever- of kadegebied in de Maas bij Cuijk, werd hier dit jaar naar schatting 80% van de duiktijd doorgebracht. Dit leverde naast nieuwe leervondsten, waaronder een prachtige sandaal, nog een aantal speciale vondsten op. Door het gebruiken van meer verfijnde zoekmethodes onder water werden tot nu toe meer dan 100, hoofdzakelijk 4e eeuwse Romeinse

Afbeelding 1

Bronzen mutsnaald uit de Maas te Cuijk. 4de-5de eeuw

Schaal 1:1

Tekening: J. Koeling/W.Tuijn

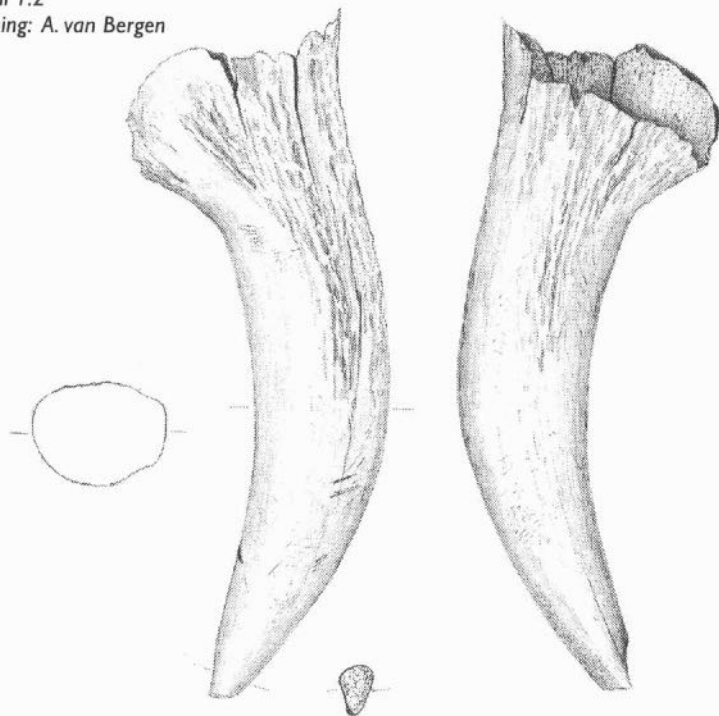

Afbeelding 2

Hertshoorn met gebruikssporen

Schaal 1:2

Tekening: A. van Bergen

muntjes geborgen uit het “veen”. We vonden tevens terra sigillata-aardewerk, een fraaie bronzen mutsnaald (Afb.1), datering: 4e - 5e eeuw, die zich inmiddels in Museum Ceulcum bevindt, en de eerste dakpanstempel uit dit gebied. Bijzonder is zeker de vondst van een fragment hertshoorn dat slijtsporen vertoont aan de top en aan de gehele holle (concave) en bolle (convexe) zijde. (Afb.2) Dit voorwerp werd geheel onder in de vondstlaag aangetroffen en stamt mogelijk uit de ijzertijd. Waarvoor het gebruikt is, blijft in het duister. Het ziet ernaar uit dat dit gebied in 2003 de aandacht gaat krijgen die het verdient, dus van professionele zijde. Tot het moment dat de professionals daadwerkelijk gaan handelen, blijven wij de erosie voor.

Scheepstekeningen en archief

Enige tijd geleden werd ik benaderd door de huidige directeur van Scheepswerf Dodewaard, de heer G. de Swart. Hij had gehoord dat wij in de Waal wel eens vroeten naar oude scheepsresten en wrakken. Of wij ook interesse hadden in scheepstekeningen? Op de zolder van zijn kantoor lagen namelijk nog de scheepstekeningen en het bijbehorend archief van de vorige werfeigenaar, de heer Hendriks. Het spul moest weg, en rap, anders ging het de container in. Wetende dat scheepswerf Hendriks gestart was in ongeveer 1880, stonden wij onmiddellijk voor de deur met de “stationwagon”. Die was te klein bleek later. Via een smal trappgat kwamen we in een aantal stoffige, rommelige zolderkamers, waar menig opkoper zijn vingers zou aflikken. De adrenaline begon rond te pompen! Tussen allerlei

meubilair lag nog veel meer papier in de vorm van archiefdozen, kartonnen rollen met tekeningen, ordners en mappen. Al snel hadden we de tekeningen van na W.O. II gevonden, met bijbehorende bestekken, SI (scheepvaart-inspectie)-keuringstekeningen, aanbestedingen, kortom een compleet archief per gebouwd schip. Tussen de gebouwde schepen zaten vele bekende schepen en scheepstypen. Tussen al het papier bevonden zich ook veel boeken, waarvan enkele zeer bijzondere over de zeilende binnenvaart.

Dekenkist met tekeningen

Waar waren de tekeningen van schepen van vóór de oorlog? Van die tijd is bekend dat men vaak alleen maar een spantentekening had en een lijnenplan op hoofdlijnen. Omdat de vooroorlogse periode de tijd is van de laatste zeilende binnenvaart en beginnende motor- en sleepbouw, waar op het gebied van tekeningen niet veel van bekend is, zou het bijzonder interessant zijn hier wat van te vinden. “Er moet nog ergens een soort van dekenkist staan met een en ander erin!” werd op een gegeven moment vanuit het kantoor beneden naar boven geroepen. Verder gespeurd, net een spannend jongensboek. Na enig zoeken, bingo!, de schat in de bekende kist. In een hoek onder een partij meubilair en papier stond een houten dekenkist boordevol met oude papierrollen, gevouwen tekeningen, spantenberekeningen en blauwdrukken. (Afb.3) Een sensatie. In een ander kistje troffen we nog negen 16 mm films aan uit de jaren '50 gemaakt door de eigenaar. Het betrof opnamen van kielleggingen van schepen en de overdracht ervan via het

strijken en hijsen van de vlaggen. De kisten en tekeningen werden in de auto naar huis vervoerd. Naar een andere zolder. Onder het materiaal bevinden zich tekeningen van zeilkastjes, klipperaken, een waalschokker, een rivier- en een zeestoomsleper, sleepkasten, veerbootjes, bochtaken en een driemast-motorzeilschip. Dit is een belangrijke collectie tekeningen van binnenvaartschepen van een werf langs een rivier. Er zitten verscheidene unieke stukken tussen. Voor de tekeningen bestaat grote interesse van zowel particulieren als musea. Naar alle waarschijnlijkheid zal de collectie naar het Prins Hendrik Maritiem Museum in Rotterdam gaan. Dit museum heeft al de archieven van een 40-tal werven in haar bezit en kan de tekeningen conserveren en onder de juiste klimatologische omstandigheden opslaan. De films zijn naar het nationaal Filmmuseum in Hilversum gegaan waar ze gerestaureerd, geconserveerd en opgeslagen worden. Ze geven een aardige impressie van de kleine scheepsbouw eind jaren vijftig in Nederland.

VOC-schip Amsterdam

Al sinds jaren neemt onze stichting deel aan activiteiten rond het VOC-schip Amsterdam. De Amsterdam verging in 1749 voor de kust van Hastings in Engeland. In dit jubileumjaar van de VOC, het 400-jarig bestaan, zijn we tweemaal overgestoken voor werkzaamheden. De laatste keer in oktober sloegen zes van ons hun kamp op op het strand van St. Leonards on Sea voor een vijfdaags verblijf, samen met leden van de stichting VOC-schip Amsterdam. (Afb.4) Het gehele bivak werd uit Nederland meegevoerd. Tijdens laagwater werden er op

het wrak beschermingsmaatregelen genomen tegen de erosie van de getijden, boringen verricht in en verkenningen uitgevoerd rond het wrak. Tijdens hoogwater werd gedoken op het achterschip van het wrak ter inspectie van de constructieversterkingen, die in het verleden zijn aangebracht. Er werd tevens gedoken met lokale vissers en duikers naar de vermoede ankerplaatsen. Als stichting hebben we het initiatief opgepakt om een anker van de Amsterdam, dat in het lokale Shipwreck Heritage Centre ligt, te conserveren. Dit anker is in de jaren 70 gevonden door vissers en ligt sindsdien in de achtertuin van het museum. Het ligt er langzaam te verpiepen, want het museum heeft middelen noch mankracht om er iets aan te doen. Door ons is nu een begin gemaakt met de conservering. In het kader van "de cultuur" brachten we een bezoek aan het Dockyard Shipwreck Museum in Portsmouth. Daar ligt het wrak Mary Rose, het vlaggenschip van Hendrik de Achtste, dat gezonken is op haar maiden trip. Ook de Victory, het beroemdste Engelse linierschip van Nelson, is er te zien en de Warrior, het eerste zeilende stoomschip van de Engelse marine, dat door haar stoommachine zo machtig was dat het in 20 jaar dienst niet een keer is aangevallen. In het kader van de samenwerking met onze Engelse vrienden werden ook nog enige cultuurvisites afgelegd aan Victoriaanse pubs in Hastings. Een bijzonder geslaagde expeditie dus.

Literatuur

Besselaar, J. van den, 2002. Romeins leer uit de Maas bij Cuijk. In: Jaarverslag 2001. AWN afdeling Nijmegen en omstreken.

Afbeelding 3 Houten kist met tekeningen

Afbeelding 4 Bivak op het strand

